

MESLEK YÜKSEKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN PROGRAM TERCİHLERİNDE FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Türkay TÜRKÖĞLU¹, Erdoğan GAVCAR², Halit BÜYÜKSALLI³

ÖZET

Meslek Yüksekokullarında eğitim alacak öğrencilerin seçecekleri programla ilgili gerekli ön bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Öğrencilerin kendi kişisel ilgi alanları, yetenekleri ve istekleri doğrultusunda program tercihi yapmaları mesleki yaşamda mutlu ve başarılı bireylerin ortaya çıkmasına ve mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin artırılmasına katkı sağlayacağı açıktır. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Köyceğiz Meslek Yüksekokulunda üç farklı programda öğrenim gören 191 öğrencinin program tercihlerindeki farkındalık düzeylerini tespit etmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışmadaki veriler, anket tekniğinden yararlanılarak elde edilmiş ve istatistiksel paket programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Verilerin güvenilirliği bulunmuş ve gerekli olan istatistik yöntemler (Frekans, t testi, tek yönlü varyans analizi ve duncan testi) kullanılmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin büyük çoğunluğunun program tercihlerini yaparken ön araştırma yapmış oldukları ve kolay iş bulunabilecek programları tercih ettikleri belirlenmiştir. Okumuş oldukları programın, % 28'inin ilgi alanı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: önlisans öğrencileri, program tercihi, farkındalık

A RESEARCH ON DETERMINATION THE LEVEL OF AWARENESS IN VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS ABOUT THEIR PROGRAM PREFERENCES

ABSTRACT

Students in vocational schools are required to have the preliminary knowledge and necessary skills about the program that they want to attend. It is obvious that the students should prefer the school program considering their personal interests, abilities and wishes as this will create happy and successful individuals in professional life and contribute to the quality of vocational and technical education. The study was done to determine the level of awareness of 191 students from three different programs at Köyceğiz Vocational School in Muğla Sıtkı Koçman University. The data in the study was obtained by the survey techniques and analyzed by statistical program. The reliability of the data was found and necessary statistical methods (Frequency, independent t test, one-way Anova and duncan test) were used. As a result, the majority of students have preliminary research while making preferences and also they choose programs which has many job opportunities. The 28 % percentages of students are attending to the programs that they are interested in.

Keywords: associate degree students, program preferences, awareness

GİRİŞ

Farklı alternatifler arasında kişinin kendisine en uygun olanı tercih etmesine işaret eden karar verme konusu, günümüz toplum yaşantısının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Teknolojinin artması ve insanları ekonomik olarak daha da özgür olmaya başlamaları ile birlikte, önümüzdeki yıllarda, farklı alanlarda önlerinde bulacakları ürün ya da hizmet sayıları daha da artınca karar verme süreci de daha karmaşık bir hale gelebilmektedir. Bu karmaşık sürece dahil olmamak amacıyla, belki de insanlar farklı iç (kişisel ya da düşünsel) veya dış (çevresel) kaynaklı etkenlerin etkisi altında kalarak karar verme gereksinimi duymaktadır (Kozak ve Coşar, 2009). Yükseköğretim düzeyinde program tercihi, bireyin ileriki yaşamı için meslek tercihini de içermesi sebebiyle, hayatındaki en önemli karar verme konularından biridir.

Yükseköğretim bireylerin gelecek yıllarında sosyal ve ekonomik açıdan refaha ulaştıran en önemli eğitim kademesidir. Birey yükseköğretim programını seçerek gelecekte yapacağı mesleği, toplumdaki statüsünü, gelir

¹ Yrd.Doç.Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Köyceğiz Meslek Yüksekokulu, turkayturkoglu@mu.edu.tr

² Prof.Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fethiye İşletme Fakültesi

³ Öğr.Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Köyceğiz Meslek Yüksekokulu

ve yaşam koşullarını da bir ölçüde belirlemiş olmaktadır. Bu noktada lise öğrencisinin bilinçli tercih yapması ve istediği programa yerleşmesi önem taşımaktadır (Yılmaz ve Karadeniz, 2011).

Bu nedenle meslek seçimi, hem seçimi yapan birey hem de bireyin üyesi bulunduğu toplum açısından önemli bir husustur. Bireyin seçtiği meslek onun niteliği ve toplumsal kalkınmaya katkıları ile ilişkilidir. İsbetli yapılan seçim bireyin kendini gerçekleştirmesine, mesleğinde başarılı ve mutlu olmasına katkıda bulunmaktadır. Mutlu ve başarılı bireyler toplumsal gelişmeye katkı sağlamaktadır (Bahar, 2002).

Bu çalışmanın amacı, meslek yüksekokulu öğrencilerinin program tercihlerinde farkındalık düzeylerinin, cinsiyet, yaş, devam ettikleri yükseköğretim programı ve yerleştirilme şekli, mezun oldukları lise türü, anne ve babalarının meslekleri ile eğitim düzeyleri, ailenin geliri gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorularına yanıt aramaktır. Ayrıca aynı değişkenlere göre öğrencilerin okudukları bölümden memnuniyetlerinin değişip değişmediği sorusuna da yanıt aranmıştır.

KAVRAMSAL DEĞERLENDİRME

Meslek yüksekokulu, yükseköğretimde önlisans olarak ifade edilen bir öğretim birimidir. Öğrenciler mezun olduktan sonra meslek elemanı unvanı alarak kamu ve özel sektörlerin ilgili alanlarında istihdam edilirler. Mesleki eğitim, toplumsal hayatın her alanında ihtiyaç duyulan mesleklerde kalifiye teknik elemanlar yetiştirilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin verildiği eğitimidir. Amacı, toplumun hedefleri ve iş çevrelerinin talepleri doğrultusunda genç insanlara başarılı bir meslek yolu hazırlayarak belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeterliliklerinin kazandırılmasıdır. Mesleki ve teknik eğitim alacak olan öğrencilerin seçtikleri alanla ilgili az da olsa gerekli ön bilgi veya beceriye sahip olması gerekir (Akt. Turhal vd., 2010; Sarıoğlu ve Özkan, 2009).

Eğitim Fakültesi, Tıp Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin bazı sosyo-ekonomik özellikleri ile fakülte tercihleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada, fakülte tercihlerini etkileyen faktörler arasında, anne ve babanın eğitim düzeyi ile meslekleri, ailenin aylık ortalama gelir miktarı, kardeş sayısı, ikamet ettiği yerle anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Bahar, 2002). Yurdakul ve Burak (2003), Öğrencilerin ziraat fakültesindeki bir programı seçmesinin ana nedenini yükseköğretime yerleştirme puanlarının yetersiz olmasını bulmuştur. Can ve Yazılıtaş (2006) tarafından yapılan polis meslek yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimine etki eden faktörlerin araştırıldığı çalışmada, düşük gelir grubundaki ailelerin çocuklarının, genellikle iş garantisi olan ve hemen çalışma hayatına atılabilecekleri meslekleri seçtikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörleri araştırdığı bir başka çalışmada, bayan öğretmen adayların mesleki tercihlerinde kişisel ve sosyal faktörler etkili iken, erkek öğretmen adaylarında ise ekonomik faktörlerin etkili olduğu belirtilmiştir (Özbek, 2007). Yine, Kozak ve Coşar (2009), turizm bölümünü tercih eden öğrencilerin yükseköğrenim programı tercihinde, programın bulunduğu şehrin konumu ve yaşam kalitesi, yükseköğrenim programının eğitim-öğretim kalitesi ve şehirle ilgili diğer faktörlerin etkili olduğunu belirtmiştir. Gediz Meslek Yüksekokulu, Moda Tasarımı Bölümü öğrencilerinin program tercihlerinde bireysel farkındalık düzeylerinin araştırıldığı çalışmada ise cinsiyet, mezun olduğu lise ve gelir düzeyi ile farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir (Turhal vd., 2010). Korkut-Owen ve ark. (2012), üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenlerinin cinsiyete, mezun olunan liseye, annelerin ve babaların eğitim düzeyine göre anlamlı farklar bulunduğunu belirtmiştir.

Literatürde bu konuda farklı üniversitelerde, farklı bölüm ve programlarda birçok çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Bunlardan anlaşılıyor ki, program tercihlerinin yapılmasında cinsiyet, ailelerin sosyo-ekonomik yapısı ve ailenin tercihlere etkisi, öğrencinin yükseköğretime yerleştirme puanı, üniversitenin bulunduğu şehir ve olanakları, mezun olunan lise ve yükseköğretim kurumundaki eğitim öğretimdeki kalitesinin (akademik yapısı ve üniversitenin marka değeri) etkili olduğu anlaşılmaktadır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Köyceğiz Meslek Yüksekokulu (Köyceğiz MYO) bünyesinde Mülkiyet Koruma ve Güvenlik, Ormancılık, Bitkisel ve Hayvansal Üretim ile Yönetim ve Organizasyon olmak üzere 4 bölüm bulunmaktadır. 2011-2012 eğitim öğretim yılında Özel Güvenlik ve Koruma ile Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Programlarına ek kontenjanla 62 öğrenci kayıt yaptırarak eğitim ve öğretim faaliyetine başlamıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılında Özel Güvenlik ve Koruma ile Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Programlarının ikinci öğretimleri ile Ormancılık ve Orman Ürünleri Programının normal öğretimi ve ikinci öğretimleride faaliyete girmiş ve 220 öğrenci kayıt yaptırmıştır.

Bu çalışmaya, 2012-2013 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Ormancılık ve Orman Ürünleri, Özel Güvenlik ve Koruma ile Tıbbi Aromatik Bitkiler Programlarının 1. sınıfında eğitim öğretim alan 191 öğrenci

katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniğinde faydalanılmıştır. Konuya ilişkin herhangi bir ölçekten faydalanılmayıp, araştırmacılar tarafından bir anket formu hazırlanmaya çalışılmıştır. Anket geliştirilirken, ilk bölümü 10 soruluk demografik sorular oluştururken, farkındalığın tespiti için Turhal ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmadan faydalanılmış ve ek olarak yeni sorularda eklenmiştir. Uygulama kapsamında 220 anket formu dağıtılmış ve bunlardan geri dönmeyen, hatalı ve eksik doldurmalarından kaynaklanan sebeplerden dolayı 191 tanesi değerlendirilmeye alınmıştır. Öğrenci sayısının % 86'sının anketi yanıtlamış olması, değerlendirme için yeterli görülmüştür.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi için SPSS 20 istatistik paket programından yararlanılmış ve istatistiksel analizlerde 0,05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır. Verilerin güvenilirliğinin hesaplanmasında Cronbach's Alpha katsayısından faydalanılmıştır. Bağımsız değişkenleri açıklayan ifadelerle uygulanan güvenilirlik analizi sonucunda, Cronbach's Alpha katsayısı, 0,84 bulunmuştur. Güvenilirlik katsayısının 0,80-1,00 arasında olması ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğunu göstermektedir (Akgül ve Çevik, 2005).

Araştırmanın amacı çerçevesinde geliştirilen hipotezler şunlardır;

H1: Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H2: Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri yaşa göre farklılık göstermektedir.

H3: Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri okudukları programa göre farklılık göstermektedir.

H4: Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri programa yerleştirme (Sınavla ve sınavsız geçiş) biçimine göre farklılık göstermektedir.

H5: Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre farklılık göstermektedir.

H6: Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri ailenin sosyo-ekonomik yapısına göre farklılık göstermektedir.

Araştırmada yöntem olarak önce frekans dağılımları ve yüzdeleri oluşturulmuştur. Öğrencilerin program tercihlerindeki farkındalıklarının farklı olup olmadığını ortaya çıkarmak için Bağımsız Örneklem t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Değişken sayısı iki olduğu durumlarda ortalamalar arasındaki fark bağımsız örneklem t-testi ve değişken sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda ise tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre ortalamalar arasında anlamlı fark çıkması durumunda anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Duncan testinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine ve yaşlarına ilişkin frekans ve yüzde analizi sonuçları Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ve yaşlarına ilişkin bilgiler

Cinsiyetleri	Sayı	%
Kız	62	32,5
Erkek	129	67,5
Toplam	191	100,0
Yaşları	Sayı	%
18	6	3,1
19	33	17,3
20	71	37,2
21	39	20,4
22	22	11,5
23	12	6,3
24	6	3,1
25	2	1,1
Toplam	191	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 32'si kız iken, % 67,5'i erkek'dir. Yaşları ise 19 (%17,3), 20 (%37,2), 21 (20,4) ve 22 (%11,5)'de yoğunlaştığı gözlenmektedir.

Çizelge 2. Araştırmaya katılan öğrencilerin devam ettikleri MYO programlar

Programlar	Sayı	%
Ormanlık ve Orman Ürünleri	78	40,8
Özel Güvenlik ve Koruma	70	36,6
Tıbbi Aromatik Bitkiler	43	22,6
Toplam	191	100,0

Köyceğiz MYO'da Ormanlık ve Orman Ürünleri, Özel Güvenlik ve Koruma ile Tıbbi Aromatik Bitkiler Programları vardır. Çalışmaya, 2012-2013 Eğitim Öğretim yılında 1. sınıfta bu programlarda eğitim gören öğrenciler katılmıştır. Çizelge 2'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 40,8'i Ormanlık ve Orman Ürünleri Programında, % 36,6'sı Özel Güvenlik ve Koruma Programında, % 22,6'sı da Tıbbi Aromatik Bitkiler Programlarının normal ve ikinci öğretimlerine devam etmektedir.

Çizelge 3. Öğrencilerin yükseköğretime yerleştirilme şekli

Yerleştirilme Şekli	Sayı	%
Sınavsız Geçiş	39	20,4
Yükseköğretime Giriş Sınavı	152	79,6
Toplam	191	100,0

Çizelge 3'te, öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 79,6) Yükseköğretime Giriş Sınavı ile yeterli puanı alarak yerleştirilmiştir. % 20,4'ü sınavsız geçiş sistemi ile öğrenime hak kazanmıştır.

Çizelge 4. Öğrencilerin mezun olduğu ortaöğretim kurumları

Mezun Olduğu Ortaöğretim Kurumu	Sayı	%
Genel Lise	102	53,3
Endüstri Meslek Lisesi	42	22,0
Kız Meslek Lisesi	20	10,5
Anadolu Lisesi	13	6,8
Anadolu Öğretmen Lisesi	4	2,1
Teknik Lise	3	1,6
Diğer	7	3,7
Toplam	191	100,0

Çizelge 4'de, öğrencilerin mezun olduğu ortaöğretim kurumlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Buna göre, yaklaşık yarısı (%53,4)'ü genel lise mezunu, % 23,6'sı Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi mezunu, % 10,5'i Kız Meslek Lisesi, % 8,9'u Anadolu grubu liseler ve % 7'si ise Turizm Otelcilik ve İmam Hatip gibi diğer liselerden mezun olmuştur.

Çizelge 5. Öğrencilerin anne ve baba mesleklerine ilişkin bilgiler

Baba Mesleği	Sayı	%	Anne Mesleği	Sayı	%
Memur	26	13,6	Ev hanımı	166	87,0
İşçi	39	20,4	Memur	5	2,6
Çiftçi	39	20,4	İşçi	7	3,7
Emekli	47	24,6	Çiftçi	3	1,6
Esnaf	24	12,6	Emekli	6	3,1
İşsiz	6	3,1	Esnaf	2	1,0
Diğer	10	5,3	Diğer	2	1,0
Toplam	191	100,0	Toplam	191	100,0

Çizelge 5'te öğrencilerin anne ve babalarının mesleklerine ait bilgiler verilmiştir. Öğrencilerin Babalarının, % 24,6'sı emekli, % 20,4'ü işçi, yine aynı oranda çiftçi mesleklerine sahiptir. Ayrıca, % 13,6'sı memur, % 12,6'sı esnaf ve % 8,3'ü ise işsiz ve diğer meslekler oluşturmaktadır. Öğrencilerin annelerinin % 87'si ev hanımı iken, düşük oranda da olsa memur, işçi ve emekli anne meslekleri de mevcuttur.

Çizelge 6. Öğrencilerin anne ve baba eğitim durumları

Eğitim Derecesi	Baba		Anne	
	Sayı	%	Sayı	%
Okuryazar değil	4	2,1	21	11,0
Okuryazar	5	2,6	4	2,1
İlkokul	87	45,6	115	60,2
Ortaokul	44	23,0	31	16,2
Lise	35	18,3	17	8,9
Üniversite	16	8,4	3	1,6
Toplam	191	100,0	191	100,0

Çizelge 6'da görüldüğü gibi öğrencilerin babasının büyük çoğunluğu (% 68,6) ilkökul ve ortaokul mezunudur. % 18,3'ü lise, % 8,4'ü üniversite mezunudur. Annelerde ise durum, % 76,2'si ilkökul ve ortaokul mezunu iken, % 10,5'i lise ve üniversite mezunudur. Annelerin % 11'i okuryazar değildir.

Çizelge 7. Öğrencilerin ailesinin gelirine ait bilgiler

Aile Geliri/Ay	Sayı	%
773 TL'den Az	20	10,5
773-1000 TL	46	24,1
1000-1500 TL	50	26,2
1500-2000 TL	29	15,1
2000-2500 TL	32	16,8
2500 TL üstü	14	7,3
Toplam	191	100,0

Öğrenci ailelerin aylık gelir durumlarını gösteren Çizelge 7 incelendiğinde, yaklaşık yarısının 773-1500 TL aralığında olduğu gözlemlenmiştir. % 32'si ise 1500-2500 TL arasında olup, % 10,5'i 773 TL'den az ve % 7,3'ü ise 2500 TL ve üzeridir.

Çizelge 8. Öğrencilerin program tercihlerine ilişkin farkındalık düzeylerine ait frekans ve yüzde analizi sonuçları

Programı Tercihine İlişkin Farkındalık Düzeyleri	Sayı	%
Okuduğum programı araştırdım	128	67,0
Okuduğum programı araştırmadım	63	33,0
Okuduğunuz programı tercih etme nedeni	Sayı	%
İlgi alanı	53	27,7
Kolay iş bulma imkânı	51	26,7
ÖSYS puanına göre en uygun en ideal program olması	24	12,6
Meslek lisesinden direkt kayıt olduğum için	14	7,3
Aile/çevre isteği	14	7,3
Boşta kalmamak	14	7,3
Aile mesleği	4	2,1
Diğer nedenler	17	9,0
Üniversite tercihini yaparken aile bireylerinden etkilendim	12	6,3
Üniversite tercihini yaparken aile bireylerinden az etkilendim	91	47,6
Üniversite tercihini yaparken aile bireylerinden etkilenmiş olabilirim	61	31,9
Üniversite tercihini yaparken aile bireylerinden etkilenmedim	27	14,1

Not: Her bir soru grubunun frekans dağılımı toplamları 191, yüzde toplamları ise 100'dür.

Öğrencilerin program tercihlerine ilişkin farkındalık düzeylerine ait frekans ve yüzde analizi sonuçları Çizelge 8’de verilmiştir. Öğrencilerin % 67’si okumuş olduğu programı araştırdığını, % 33’ü ise araştırmadığını belirtmektedir. Okuduğu programı tercih nedenlerinin başlıcaları, % 27,7’sinin ilgi alanı olması, % 26,7’sinin kolay iş bulma imkânının bulunması ve % 12,6’sı puanına uygun en ideal program olmasıdır. Üniversite ve program tercihini yaparken yaklaşık % 50’si aile bireylerinden etkilendiğini belirtmiştir. % 31,9’u ise farkında olmadan etkilenmiş olabileceğini kabul etmiş, % 14,1’i ise kesinlikle etkilenmediğini düşünmektedir.

Çizelge 9. Devam ettikleri program ve MYO hakkındaki görüşlerine ilişkin bilgiler

Okudukları Program ve MYO ile ilgili Görüşleri	Sayı	%
Okuduğum program bireysel özelliklerime uygun	174	91,1
Okuduğum program bireysel özelliklerime uygun değil	17	8,9
Doğru tercih yaptığıma inanıyorum	97	50,8
Doğru tercih yaptığıma inanmıyorum	33	17,3
Kararsızım	61	31,9
MYO’da aldığım eğitimin olumlu olacağına inanıyorum	163	85,3
MYO’da aldığım eğitimin olumlu olacağına inanmıyorum	28	14,7
Mesleğimle ilgili haberleri takip ediyorum	142	74,3
Mesleğimle ilgili haberleri takip ediyorum	49	25,7
Mesleğimle ilgili hayalleri hiçbir zaman kurmuyorum	3	1,6
Mesleğimle ilgili hayalleri nadiren kuruyorum	100	52,4
Mesleğimle ilgili hayalleri bazen kuruyorum	61	31,9
Mesleğimle ilgili hayalleri sık sık kuruyorum	27	14,1
Mezun olunca kendi işini kurmayı düşünüyorum	59	30,9
Mezun olunca kendi işini kurmayı düşünmüyorum	105	55,0
Kararsızım	27	14,1
MYO’daki eğitimden memnunum	101	52,9
MYO’daki eğitimden memnun değilim	34	17,8
Kararsızım	56	29,3

Not: Her bir soru grubunun frekans dağılımı toplamları 191, yüzde toplamları ise 100’dür

Öğrencilerin devam ettikleri program ve MYO hakkındaki görüşlerine ait frekans ve yüzde analizi sonuçları Çizelge 9’da verilmiştir. % 91,1’i okumuş olduğu programın bireysel özelliklerine uyduğunu, % 8,9’u ise uymadığını beyan etmiştir. Öğrencilerin % 50,8’i doğru tercih yaptığını, % 31,9’u kararsızlığını ve % 17,3’ü yanlış tercih yaptığını inanmaktadır. % 85,3’ü Meslek Yüksekokulunda aldığı eğitimin mesleki yaşamında olumlu olacağına inandığını belirtmektedir. % 74,3’ü okuduğu programı benimsedikleri ve mesleki haberleri takip ettikleri görülmüştür. Yine % 98’i mesleği ile ilgili arada sırada da olsa hayaller kurduğunu belirtmiştir. % 30,9’u mezun olunca kendi işini kurmayı düşündüğünü, % 55’i kurmayı düşünmediği ve % 14,1’i ise kararsızlığını belirtmiştir. % 52,9’u Meslek Yüksekokuldaki eğitimden memnun olduğunu, % 17,8’i memnun olmadığını ve % 29,3’ü kararsızlığını belirtmiştir.

Bağımsız örneklem t testi sonuçları

Öğrencilerin cinsiyetlerine ve yükseköğretim kurumuna yerleştirilme şekline göre verilen cevaplar yönünden fark olup olmadığına araştırılmasında, 0,05 düzeyinde ($p < 0,05$) anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre H1 ve H4 hipotezleri red edilmiştir. Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri cinsiyete ve programa yerleştirme (Sınavla ve sınavsız geçiş) biçimine göre farklılık göstermemektedir.

Tek yönlü varyans ve farklılık analizi sonuçları

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin yaşlarına, mezun olduğu ortaöğretim kurumu türüne, babasının eğitim düzeyine ve aile gelir grubuna göre verilen cevaplar yönünden fark olup olmadığının araştırılmasında, 0,05 düzeyinde ($p < 0,05$) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durumda, H2 ve H5 hipotezleri

red edilmiştir. Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri yaşlarına, mezun olduğu ortaöğretim kurum tipine, babasının eğitimine göre farklılık göstermemektedir.

Çizelge 10. Devam edilen programlara göre yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişkenler		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Program tercih nedeni	Gruplar Arasında	97,190	2	48,595	4,008	,020*
	Grup içinde	2279,239	188	12,124		
	Toplam	2376,429	190			
Aile bireylerinden etkilenme	Gruplar Arasında	6,897	2	3,448	5,468	,005*
	Grup içinde	118,559	188	,631		
	Toplam	125,455	190			
Doğru tercih yaptığına inanma	Gruplar Arasında	5,341	2	2,671	4,865	,009*
	Grup içinde	103,214	188	,549		
	Toplam	108,555	190			
Mesleğiyle ilgili hayal kurma	Gruplar Arasında	6,659	2	3,330	6,281	,002*
	Grup içinde	99,665	188	,530		
	Toplam	106,325	190			
Mezun olunca kendi işini kurma	Gruplar Arasında	3,379	2	1,689	3,282	,040*
	Grup içinde	96,768	188	,515		
	Toplam	100,147	190			
MYO'daki eğitimden memnuniyet	Gruplar Arasında	4,521	2	2,260	3,972	,020*
	Grup içinde	106,977	188	,569		
	Toplam	111,497	190			

*P<0,05

Çizelge 10'a göre, öğrencilerin okumuş oldukları programı tercih nedeni, aile bireylerinden etkilenme, doğru tercih yaptığına inanma, mesleğiyle ilgili hayal kurma, mezun olunca kendi işini kurma ve programdaki eğitimden memnuniyetlerine göre bölümler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuca göre, H3 hipotezi kabul edilmiştir. Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri okudukları programa göre farklılık göstermektedir.

Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan duncan testi sonuçlarına göre program tercihlerinde farklılığın ormancılık bölümü ile özel güvenlik ve koruma programına devam eden öğrencilerin kolay iş bulma ümidi taşıdıkları görülmüştür. Program tercihlerinde aile bireylerinden en çok özel güvenlik ve koruma programındaki öğrencilerin etkilenmesi sebebiyle farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Özel güvenlik ve koruma programındaki öğrencilerin büyük çoğunluğu doğru tercih yaptığını inanmaktadır. Mesleğiyle ilgili hayalin ise en sık kuranların ormancılık bölümü öğrencileri olduğu görülmüştür. Mezun olunca kendi işini kurma isteğinin en düşük olduğu öğrenci grubu, özel güvenlik ve koruma programındadır. Ormancılık bölümü öğrencileri MYO'daki eğitimden en az memnun olan gruptur.

Çizelge 11. Baba mesleğine göre yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Doğru tercih yapmak	Gruplar Arasında	7,521	6	1,253	2,283	,038*
	Grup içinde	101,034	184	,549		
	Toplam	108,555	190			

*P<0,05

Baba mesleğine göre yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 11’de verilmiş olup, 0,05 düzeyinde ($p<0,05$) anlamlı bir farklılığın doğru tercih yapmak arasında bulunmuştur. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan duncan testi sonuçlarına göre de babası esnaf olanların büyük çoğunluğu doğru tercih yaptığına inanırken, babası işsiz olanlar inanmamaktadır.

Çizelge 12. Anne eğitim durumuna göre yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Okuduğu programı araştırma	Gruplar Arasında	2,979	5	,596	2,809	,018*
	Grup içinde	39,241	185	,212		
	Toplam	42,220	190			

* $P<0,05$

Anne eğitim durumuna göre yapılan tek yönlü varyans analiz sonuçları Çizelge 12’de verilmiştir. Buna göre anlamlı farklılığın öğrencilerin okuduğu bölümü araştırmasında bulunmuştur. Farklılık, duncan testine göre, ilkokul mezunu annelerden kaynaklanmaktadır. ilkokul mezunu annelerin çocuklarının büyük çoğunluğunun okuduğu programı araştırma yapmasından kaynaklanmıştır.

Çizelge 13. Annenin mesleğine göre yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
Programı tercih nedeni	Gruplar Arasında	2,979	5	,596	2,809	,018*
	Grup içinde	39,241	185	,212		
	Toplam	42,220	190			

* $P<0,05$

Çizelge 13’te de görüldüğü gibi anne mesleğine göre verilen cevaplar yönünden fark olup olmadığının araştırılmasında anlamlı bir farklılık okuduğu programı tercih nedenlerinde ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Duncan testine göre annesi memur olanlar farklı bir grupta yer almıştır.

Annesi memur olan öğrencilerin okudukları programdan mezun olunca kolay iş bulma ümidi taşıdıkları anlaşılmıştır. Bu durumda, H6 hipotezi red edilmiştir. Bu sonuçlara göre, hipotez şu şekilde düzeltilmiştir. Öğrencilerin, program tercihlerindeki farkındalık düzeyleri anne ve babanın mesleklerine ile annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

SONUÇ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Köyceğiz Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 1. Sınıf öğrencilerinin, program tercihlerinde farkındalık düzeylerinin araştırıldığı bu çalışmaya yaşları 18-25 arasında yoğunlaşan, 62 kız ve 129 erkek öğrenci katılmıştır. Yaklaşık % 80’ni Yükseköğretime Geçiş Sınavı ile programa kayıt yaptırmış ve yarısı genel lise mezunudur. Bu öğrencilerin anne ve babasının yarısı ilkokul mezunu olup annelerin büyük çoğunluğu ev hanımı iken, babalarının mesleklerinde işçi, çiftçi ve emekli ağırlıklıdır.

Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda, program tercihlerinin yapılmasında cinsiyet, ailelerin sosyo-ekonomik yapısı ve ailenin tercihlere etkisi, öğrencinin yükseköğretime yerleştirme puanı, üniversitenin bulunduğu şehir ve olanakları, mezun olunan lise ve yükseköğretim kurumundaki eğitim öğretimdeki kalitesinin (akademik yapısı ve üniversitenin marka değeri) etkili olduğu görülmüş ve bu konuya ait literatür örneklerine bölüm ikide yer verilmiştir. Bu çalışmada da, bu konudaki çalışmalara ait bazı benzer bulgular elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 67’sinin okumuş oldukları programı tercih etmeden önce araştırdıkları ve yaklaşık % 28’inin okumuş oldukları programın ilgi alanı olduğunu belirtmiştir. % 26,7’si program mezunlarının kolay iş bulacak olması sebebiyle tercih ettiğini belirtmiştir. Yine bu öğrenciler arasında açığa kalma korkusu, aile isteği ve puanının bu programlara yetmesi gibi nedenlerle tercih edenlerin bulunduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin % 91,1’nin program, yani meslek tercihlerinin bireysel özelliklerine uygun olduğu düşüncesi taşıdığı ve % 85,3’nün meslek yüksekokulundaki eğitimin kariyerlerinde olumlu etki oluşturacağına

inanmaktadır. Hatta yaklaşık % 75'i mesleğiyle ilgili haberleri takip etmeye başlamış ve % 52,2'si mesleğiyle ilgili hayal kurduğunu bile belirtmiştir. Bu da bireylerin içinde buldukları ortama ayak uydurduklarının ve genelinin mesleği benimsediğinin işareti olarak gösterilebilir. % 30'luk bir grup öğrenci ise okulun ardından girişimci olmayı düşündüğünü ve % 14'ü kararsızlığını bildirmiştir. Öğrencilerin yarısı da meslek yüksekokulundaki eğitimden memnun olduğunu belirtmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine, yaşlarına, yükseköğretim kurumuna yerleştirilme şekline, mezun olduğu ortaöğretim kurum tipine, babasının eğitime ve aile gelirine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Fakat meslek yüksekokulunda okunan programa, anne ile babanın mesleğine ve annenin eğitime göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu sonuç, özellikle babaların zamanlarını büyük çoğunluğunu aile geliri sağlamak için mesleki bir işle uğraşması neticesinde genellikle ev hanımı annelerin çocuklarının eğitimi ve mesleki kariyerleri ile daha yakından ilgilendiği manasında gelmektedir. Aile geliri ile ilgili farklılığın oluşmamasının sebebi ise genellikle öğrencilerin aile gelirlerinin büyük çoğunluğunun 773-1500 TL aralığında olması ve diğer aralıklara dengeli dağılmasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

Nitekim, sosyo-ekonomik yapı, bireyin toplumsallaşma sürecini etkileyen önemli faktörlerden birisidir. Toplum, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki insanların bileşiminden oluşur. Sosyo-ekonomik seviyenin farklılaşması bireyin yaşam biçiminin, önceliklerinin ve tercihlerinin farklılaşması anlamına gelmektedir (Bahar, 2002).

Farklı mesleklere eleman seçiminde, bireylerin başarı düzeyleri, zeka düzeyleri ve yetenekleri çok önemlidir. Temel eğitim sürecinin, istenilen niteliklere uygun bir biçimde gerçekleşmemesi, insan potansiyelinden yeterli düzeyde yararlanılamamasına yol açmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, bazı bireyler, almış oldukları eğitimin yetersizliği nedeniyle, potansiyel özelliklerini değerlendirememektedirler. Bireyin ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçmesi hem bireyin başarı ve mutluluğuna hem de mesleğin gelişmesine katkı sağlayacaktır (Bahar, 2002).

KAYNAKLAR

- Akgül, A., ve Çevik, O. (2005). İstatistiksel Analiz Teknikleri SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları. Emek Ofset, Ankara.
- Bahar, H. H. (2002). Eğitim fakültesi, tıp fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin bazı sosyo-ekonomik özellikleri ile fakülte tercihleri arasındaki ilişki. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1) 125-144.
- Can, Y. ve A. Yazılıtaş (2006). Polis meslek yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimine etki eden faktörler ve okullarını algılama biçimleri. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 73-96.
- Korkut-Owen, F., Kepir, D.D., Özdemir, S., Ulaş, Ö., ve Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 3, Aralık 2012, ss.135-151
- Kozak, M. ve Coşar, Y. (2009). Üniversite adaylarının ÖSYS tercihlerinde kullandıkları karar verme stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15 (59): 399-419.
- Sarıkaya, T. ve Khorsid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Özbek, R. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkililik derecesine göre algıları, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1) 145-159.
- Turhal, E., Kıcıroğlu B., Ocakoğlu, ve N., Karayığıt, D. (2010). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Program Tercihlerinde Bireysel Farkındalık Düzeyleri; Gediz MYO, Moda Tasarım Programı Örneği, *Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu*, 21-22 Ekim, Düzce.
- Yılmaz, M., ve Karadeniz, O. (2011). Öğrenci adaylarının tercih ettikleri programlara kayıt yaptırmama nedenleri ve yeniden yapılandırma: Pamukkale üniversitesi araştırması, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Temmuz 2011, Cilt 2, Sayı 1, Sayfa: 66-78
- Yurdakul, O., ve Bostan Budak D. (2003). Ziraat mühendisliği eğitiminde öğrencilerin program ve alt program tercihlerini etkileyen faktörler. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, Cilt 8, 25-36